

R E C E N Z J A

**dysertacji doktorskiej mgr Marty Jarantowskiej-Daczkus nt.
„System wartości młodzieży licealnej w rzeczywistości globalizującego się świata”
przygotowana pod kierunkiem prof. dr hab. Agnieszki Cybal-Michalskiej
oraz promotor pomocniczej dr Pauliny Peret-Drażewskiej**

1. Podstawa sporządzonej oceny i konteksty ogólne rozprawy

Podstawą wydania oceny rozprawy doktorskiej mgr Marty Jarantowskiej-Daczkus nt. „System wartości młodzieży licealnej w rzeczywistości globalizującego się świata” przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Agnieszki Cybal-Michalskiej, oraz promotor pomocniczej Pani dr Pauliny Peret-Drażewskiej jest pismo Przewodniczącej Rady Naukowej Dyscypliny Pedagogika prof. dr hab. Agnieszki Cybal-Michalskiej, Dziekana Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 6 lutego 2023 r., zgodnie z Uchwałą Rady Naukowej Dyscypliny Pedagogika Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Wydział Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 17 stycznia 2023 r., o ocenę rozprawy.

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska mgr Marty Jarantowskiej-Daczkus dotyczy istotnego/zasadniczego/podstawowego problemu jakim jest system wartości młodzieży. Jest bardzo ważnym głosem w dyskusji na temat systemu wartości w ogóle, a w szczególności młodego pokolenia. Wpisuje się w odwieczną i zawsze aktualną jakże ważną dyskusję nad system wartości. Ilość pozycji literatury krajowej i zagranicznej w zakresie prezentowanego przedmiotu badań jest ogromna.

W tytule rozprawy Autorka precyzyjnie zawiera, iż praca będzie dotyczyć problematyki systemu wartości młodzieży licealnej w rzeczywistości globalizującego się świata. Autorka podjęła się zaprezentowania jakże istotnej problematyki, uznawanej za podstawową, żeby nie

użyć terminu fundamentalną - systemu wartości, obrazu współczesnej młodzieży licealnej, zanurzonej w świecie jak pisze Zygmunt Bauman „płynnej nowoczesności”. Całość zaproponowanych rozważań podjętych w rozprawie wpisuje się w szeroką debatę na temat kształtowania się systemu wartości młodzieży licealnej w rzeczywistości globalizującego się świata. Proponowane rozważania w mojej ocenie są jeszcze raz podkreślę, bardzo istotne z uwagi na społeczny, cywilizacyjno-kulturowy kontekst kształtowania się systemu aksjologicznego młodego pokolenia w okresie po, ale i nadal trwającej rewolucji cyfrowej, w epoce tzw. płynnej nowoczesności kiedy według Zygmunta Baumana, „nadszedł czas roztopiania wzorców zależności i wzajemnych relacji”¹, a jak pisze Zbyszko Melosik nie ulega wątpliwości, że świat, w którym żyjemy, na przełomie wieków (i tysiącleci) jest zupełnie inny niż ten, który pamiętamy z lat naszego dzieciństwa. Rzeczywistość nie jest już monolityczna i jednoznaczna, lecz niejednorodna i sfragmentaryzowana, pełna tysięcy „małych”, sprzecznych z sobą narracji. Trudno w niej odnaleźć się i trudno ją opisać, a najtrudniej odpowiedzieć na pytania: jak(im) być?, w jaki sposób żyć?, jak wychowywać?² Z pracją zapoznałem się z dużym zainteresowaniem, doceniając rozmach rozważań teoretycznych, zaangażowanie badawcze i całkowity wkład doktorantki w przygotowanie pracy. Już na wstępie stwierdzam, iż praca merytorycznie jest bardzo poprawna, a Autorka osiągnęła postawione cele, potwierdzając tym samym swoje kompetencje badaczki i prowadzenia dyskursu naukowego.

2. Struktura, podział, merytoryczna ocena rozprawy

Przygotowana i przedstawiona do recenzji dysertacja doktorska jest bardzo obszerna – liczy 312 strony, sześć rozdziałów. Można przyjąć, iż w pracy zachowano należyte proporcje ilościowe między warstwą teoretyczną i badawczą (analizą empirycznych wyników). Pierwsza część wraz ze wstępem zajmuje 211 stron. Druga (rozdział metodologiczny) i rozdział szósty to 101 stron. W tak przedstawionej strukturze wydaje się, iż bardzo poprawnie i jednolicie przyjęto oznaczenie rozdziałów i podrozdziałów przyjęte w pracach naukowych i konsekwentnie je stosowano. Struktura dysertacji w mojej ocenie jest przejrzysta, poszczególne rozdziały i podrozdziały wynikają jeden z drugiego, tworząc spójną całość. Przygotowana praca co uważam za cenne nie zalana została grafikami, wykresami,

---

¹ Z. Bauman, *Płynna nowoczesność*, Wydawnictwo Literackie, 2000, s. 15.

² Z. Melosik, *Kryzys męskości w kulturze współczesnej*, "Wolumin", Poznań Koziegłowy 2002, s. 15.

diagramami, tabelami, jest estetycznym wydrukiem komputerowym. Strona graficzna, która jest klasyczną, determinuje przyjęta strategia badawcza. Autorka stosowała w zdecydowanej większości opis tekstowy, ograniczyła się do 22 wykresów, 2 schematów, 7 tabel. Dane statyczne ujęte na schematach, tabelkach wykresach odnoszą się do części analitycznej teoretycznej. Przypisy bibliograficzne wykonano z należytą starannością i nie budzą zastrzeżeń. Język pracy jest poprawny, jednak w przypadku publikacji w części lub całości do czego gorąco zachęcam Autorkę niezbędne jest wykonanie uzupełnienia i korekty reakcyjnej.

Chociaż Autorka nie wspomina w dysertacji, w mojej ocenie z uwagi na przedmiot badań przeprowadzone eksploracje badawcze oparte zostały na paradygmacie pozytywistycznym, dla którego charakterystyczne są pomiary ilościowe i statystyczne. Jest on charakterystyczny między innymi dla poznania postaw, znaczenia, systemów, roli, danej grupy społecznej³.

Warto jednak podkreślić występowanie wątku strategii mieszanej w pracy, która została zastosowana w badaniach z uwagi na analizę jakościową pytań otwartych, przyjmując, że aby poznać, wyjaśnić, rozumieć, interpretować fakty i zjawiska pedagogiczne, trzeba wiązać oba modele badawcze, wykorzystywać badania jakościowo - ilościowe, a jak pisze David Silverman „(...) metody ilościowe mogą zgrabnie wiązać się z logiką badań jakościowych (...)”⁴.

Całość pracy napisana jest stylem wysoce komunikatywnym. Posiadana wiedza, umiejętności Autorki widoczne są w całej pracy, zwłaszcza w narracjach, przywołaniach, jakże bardzo, bardzo częstych pozycji literaturowych. Dlatego też bardzo wysoko oceniam przygotowany i przedstawiony tekst.

Zaproponowana przez Autorkę praca wpisuje się w klasyczny układ prac teoretyczno – empiryczny. Struktura pracy jest wysoce przejrzysta i stanowi logiczną całość.

Można przyjąć, iż strukturalnie składa się z dwóch części, jak pisze Autora we wstępie (teoretycznej i badawczej). Część pierwsza poprzedzona wstępem, zawiera rozważania teoretyczne odnosząc się do globalizacji procesu kształtującego funkcjonowanie jednostki w ujęciu permanentnej zmiany. Część druga określana przez Autorkę jako badawcza zawiera analizę empiryczną otrzymanych wyników przeprowadzonych badań. Do tej części Autorka zalicza założenia metodologiczne przeprowadzonych badań własnych. Ta część została zwieńczona, zakończeniem i bibliografią. W mojej ocenie w tego typu obszernych pracach, warto zamieszczać spisy wykresów, schematów. Treściowo w przedstawionej pracy można

³ T. Benton, I. Craib, *Filozofia nauk społecznych. Od pozytywizmu do postmodernizmu*, Wydawnictwo Dolnośląskiej Szkoły Wyższej Edukacji TWP, Wrocław 2003, s. 22-62.

⁴ D. Silverman, *Interpretacja danych jakościowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009, s. 63.

wydzielić 3 obszary. Pierwszy obejmuje zagadnienia globalizacji, drugi systemu wartości, a trzeci dotyczy psychospołecznej charakterystyki okresu młodości.

W obszarze pierwszym w rozdziale pierwszym jako wprowadzającym w problematykę Autorka zmierzyła się ze zjawiskiem globalizacji w moim odczuciu tak naprawdę trudno mierzalnym w ujęciu kategorii przestrzeni, czasu trwania, polityki, ekonomii, kultury, wad i zalet. Chociaż nauka stara się dokładnie go osadzić w tych kategoriach, to można przyjąć iż zjawisko to już występowało od momentu pojawienia się człowieka na ziemi – (odnoszą się do tego opisy starotestamentalne, dokładnie charakteryzując procesy globalizacyjne wówczas istniejących plemion ich wędrówki, przemieszczania, kultury). Chociaż coraz częściej słyszane są głosy o jego zakończeniu, schyłku to również można przyjąć, iż globalizacja, procesy globalizacyjne zapewne będą towarzyszyły w zróżnicowanej postaci, stopniu nasilenia ewolucji człowieka na każdym etapie jego rozwoju.

Poprzez zaprezentowane szerokie ujęcie globalizacji i jej procesualnego charakteru i jego dialektycznej natury, do globalizacji jako hybrydyzacji Autorka uwypukla nam pewien rodzaj relacji społecznych w różnych sytuacjach życiowych budowanych na poziomie globalnej wioski, globalnego miasta w obliczu szybko postępujących zmian w sferze politycznej, gospodarczej i kulturowej.

Prowadzony dyskurs koncertuje się na kondycji człowieka w dobie globalizacji poprzez odwołanie się do poczucia wolności człowieka. Zaprezentowano wyczerpująco zjawisko globalizacji zarówno w ujęciu społeczno – kulturowym jak i zagrożeń.

Doktorantka zobrazowała wymiary procesów globalizacyjnych w sferze geograficznej w kategorii politycznej, kulturowej. Również interesująco został zaprezentowany społeczno-kulturowy wymiar zjawiska globalizacji, który powszechnie literatura określa jako zapoczątkowany już w epoce wielkich odkryć geograficznych, a jest do dziś zjawiskiem nieustannie postępującym. Konkluzję stanowiącą ujęcie funkcjonowania w chaotycznym świecie bez możliwości odniesienia się do spójnych norm, wartości i zasad jako często dryfowanie pozbawione możliwości uchwycenia sterów i obrania sprecyzowanego kursu⁵, jednak z perspektywą jakie daje nam ” zaufanie” na które zwraca uwagę Agnieszka Cybał-Michalska, jako „promotora konstruktywnej relacji jednostek i społeczeństw z globalizującym się światem społecznym, „zakotwiczonym” w zjawiskach unifikacji i dyferencjacji, oraz pomaga w rozwiązywaniu dylematu „ciągłości i zmiany” wzorów kulturowych”⁶.

---

⁵ M. Jarantowska-Daczus, Wydruk dysertacji doktorskiej, Poznań 2023, s. 45.

Rozważania osadzone są w bogatej literaturze, gdzie warto wspomnieć takie pozycje jak: Zygmunta Baumana, Urlicha Becka, Jolanty Brach-Czainy, Agnieszki Cybal-Mickalskiej, Anthonego Giddensa, Mariana Golka, Ryszarda Kuźniara, Józefa Kukułki, Kazimierza Krzysztofka, Freda Lazara, Jean-Francois Lyotarda, Ronalda Ingleharta, Herberta Marshalla McLuhana, Magdaleny Matysek, Zbyszko Melosika, Zdzisława Walentego Puśleckiego, Eryka Wnuka-Lipińskiego, Tomasza Szkudlarka, Lecha Wojciecha Zachera, Floriana Znanieckiego.

Rozdział drugi nazwany jako „Kondycja człowieka partycypującego w rzeczywistości globalnej zmiany” poświęcony został charakterystyce procesu formowania tożsamości w okresie ponowoczesności. Zaprezentowane definicje i ujęcia tożsamości mogą utwierdzać nas o złożoności pojęcia i potwierdzają założenie o procesualnym charakterze tegoż konstruktu. Przedstawione stanowiska, teorie świadczyć mogą o potrzebie ciągłego podejmowania analiz w obrębie tożsamości młodego pokolenia egzystującego w dobie permanentnej zmiany. Cenne jest iż Autorka, znaczną część pracy poświęca dylematom tożsamościowym człowieka płynnej nowoczesności, zarówno w ujęci teoretycznym jak i empirycznym. Autorka starała się zawsze dokonać dobrze uargumentowanych narracji.

Rozdział trzeci, można przyjąć, iż stanowi w pewien sposób filar znaczący w rozważaniach teoretycznych przygotowanej dysertacji. W mojej opinii Autorka podjęła się z powodzeniem próby zaprezentowania układu definicyjnego, refleksji i analiz poświęconych kategorii wartości w kontekście praktyki pedagogicznej. Zaprezentowane różnorodne teorie, oraz stanowiska dotyczące wartości, pozwalają na zróżnicowane postrzeganie otaczającej nas rzeczywistości. Wielość zaprezentowanych ujęć, definicji, stanowi niewątpliwą zaletę pracy. Autorka swobodnie poruszała się w kategoriach definicyjnych, wybranych teoriach, co świadczy o znajomości literatury przedmiotu, posiadaniu umiejętności dokonywanych wyborów i prowadzenia naukowego wywodu.

Równie wysoko oceniam rozdział czwarty zamykającym część teoretyczną, gdzie podjęto próbę rozważań nad psychospołeczną charakterystyką okresu młodzieńczość. Różnorodne koncepcje rozwoju człowieka posłużyły do analizy psychospołecznej charakterystyki adolescentów. Bardzo trafnie Autorka zaprezentowała kategorię realizacji zadań rozwojowych przynależnych okresowi adolescencji w kontekście funkcjonowania młodzieży w płynnej nowoczesności. Cenne jest zwrócenie uwagi dwóm niezwykle istotnym zadaniom rozwojowym: poszukiwaniu własnej tożsamości oraz kształtowaniu systemu wartości. Takie ujęcie pozwoliło Doktorantce na zrozumieniu istoty wyzwań, w obliczu których staje współczesna młodzież. Zaprezentowane rozważania Autorki są bardzo erudycyjne, cechuje je wewnętrzna logika i spójność.

W mojej ocenie rozdziały pierwszy, drugi, trzeci i czwarty, są bardzo bogate w treści, bardzo dobrze przemyślane i napisane, a całą część pierwszą Autorka zaprezentowała w sposób syntetyczny i wyczerpujący, co pozwoliło na przygotowanie solidnej ramy dla części empirycznej.

We wstępie Autorka określa, iż „*Metodologiczne podstawy badań własnych*” włącza do części drugiej badawczej. Przejecie takie jest poprawne. W moim odczuciu same założenia metodologiczne mogą znajdować się zarówno w części pierwszej zwanej teoretyczną, jak i w części empirycznej lub stanowić odrębną część metodologiczną.

W części metodologicznej, rozdział piąty zawiera podrozdziały odnoszące się do struktury klasycznych założeń metodologicznych, powszechnie stosowanych w naukach społecznych. Obecność tych kluczowych wyznaczników dla metodologii sprawia wrażenie uporządkowania całości rozdziału.

Doktorantka umieściła swoje badania w paradygmacie pozytywistycznym, z zastosowaniem strategii mieszanej, która została zastosowana w badaniach z uwagi na analizę jakościową pytań otwartych.

W założeniach do badań postawiono cel, określono przedmiot badań, przedstawiając zamiennie treści co do nazwy podrozdziału: Przedmiot i cel badań. Przedmiotem badań uczyniono system wartości młodzieży licealnej, a głównym celem rozpoznanie systemu wartości młodzieży licealnej w rzeczywistości globalizującego się świata⁷. Doktorantka również dookreśliła cel główny przez cele szczegółowe jako rozpoznanie. Jeśli mogę zasugerować może lepiej poznanie bo ono oznacza zdobywanie wiedzy o czymś o przedmiocie badań.

Zapewne Autorka pisząc „*Odnosząc się do pierwszego problemu głównego jakim jest pytanie*”, chodziło Jej o pierwszy problem szczegółowy s. 216, drugi problem szczegółowy s. 217, a nie problem główny. Doktorantka przejęła hipotezy do problemów szczegółowych oznaczając je w moim odczuciu w sposób mało czytelny.

Aktorka pisze iż nie istnieje żadna absolutna klasyfikacja zmiennych na zależne i niezależne. Przyjmuje jednak zmienne zależne – stosując w moim odczuciu również oznaczenie mało czytelne. Określiła zmienne niezależne takie jak:

Wiek (16, 17, 18, powyżej 18) b) Płeć (kobieta, mężczyzna, inna) c) Typ klasy (klasa ogólna, matematyczno-fizyczna, matematyczno-informatyczna, humanistyczna, biologiczno-chemiczna, fizyczno-informatyczna, artystyczna, geograficzna, dziennikarska, historyczna,

---

⁷ M. Jarantowska-Daczus, Wydruk dysertacji doktorskiej, Poznań 2023, s. 213.

lingwistyczna, ekonomiczna, inna) d) Miejsce zamieszkania (wieś, miasto do 20 tys. mieszkańców, miasto od 21 tys. do 100 tys. mieszkańców, duże miasto powyżej 100 tys. mieszkańców)⁸.

W przyjętych założeniach metodologicznych jako wskaźniki dla wyłonionych zmiennych zależnych i niezależnych przyjęła odpowiedzi współczesnej młodzieży na pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety⁹.

Cenne wydaje się precyzyjne dookreślenie zastosowanych procedur analizy zależności w oparciu o tabele krzyżowe, test niezależności chi-kwadrat, współczynnik siły zależności V Craméra, testy nieparametryczne U-Manna-Whitney'a, jednoczynnikową analizę wariancji Kruskala-Wallisa oraz współczynnik korelacji rangowej *rho*-Spearmana (S). Wskazano przyjęty w naukach społecznych do analizy statystycznej poziom istotności ($p \leq 0,05$) i oznaczenie wartości za pomocą rozkładów procentowych lub w postaci średniej arytmetycznej.

W badaniach zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, technikę ankiety, a jako narzędzie zastosowano skonstruowany kwestionariusz na potrzeby prowadzonych badań. Dodatkowo skorzystano z analizy uzupełniającej wynikającej z pytań otwartych zastosowanych w kwestionariuszu. Warto było wspomnieć w tej części o korzystaniu z danych wtórnych badaczek i badaczy, Centrum Badania Opinii Społecznej, Rady ds. Rodziny przy Wojewodzie Katowickim i Sejmiku Samorządowym Województwa Katowickiego, jak również zastosowaniu Kwestionariusza Twenty Statements Test (TST, Kwestionariusza Skali Wartości Rokeacha (RVS).

W celu przeprowadzonych badań wyłoniona została próba badawcza, na zasadzie doboru nielosowego. Badania przeprowadzone zostały na terenie województwa wielkopolskiego wśród uczniów klas I-IV liceów ogólnokształcących. Do badań przystąpiło 315 uczniów. Kwestionariusz ankiety w formie elektronicznej (CAWI - ang. Computer-Assisted Web Interview), rozesłany został do uczniów. W banii byli zagazowani Dyrektorzy szkół, psychologowie, pedagodzy, oraz pracownicy administracyjni szkół. Jak pisze Autorka w procesie badawczym dochowano wszelkich standardów i zasad etyki. Doktorantka nie wspomina o badaniach pilotażowych, które zapewne poprzedziły badania zasadnicze i zostały przeprowadzone.

Przygotowany i zaprezentowany opis metodologii badań własnych jest rozbudowany, bazuje na wybranych odległych współczesności licznych pracach uznanych klasyków

⁸ M. Jarantowska-Daczus, Wydruk dysertacji doktorskiej, Poznań 2023, s. 224.

⁹ Tamże, s. 224.

metodologii, stanowi właściwe wprowadzenie do analizy i interpretacji, zgromadzonego w trakcie badań znaczącego materiału badawczego, zaprezentowanego i przeanalizowanego w rozdziale szóstym.

W drugiej części pracy Autorka zamieszcza analizę wyników empirycznych badań własnych. To właśnie w rozdziale szóstym Autorka koncentruje się na analizie wyników odnoszących się do systemu wartości młodzieży licealnej w świetle wyników badań.

W szóstym rozdziale w mojej ocenie dokonywane przez mgr Martę Jarantowską-Daczkus analizy i interpretacje są bardzo przekonujące, bogate w treści i znaczenia. Wszystkie mają charakter wysoce usystematyzowany, przejrzysty, czytelny a przy tym erudycyjny i pełen refleksji. Cenne, a nawet bardzo cenne jest to, iż Autorka odniosła się do bieżącej sytuacji to jest po 24 lutym 2022 roku to jest agresji Rosji na Ukrainę. W okresie tym rozpoczął się Exsodus rodzin Uriańskich w tym głównie do Polski. W wielu rodzinach polskich zamieszkały rodziny ukraińskie. W bardzo trudnym traumatycznym okresie dzieci rodzin ukraińskich uczestniczyły dzieci z rodzin polskie. Był, jest nadal to szczególny okres dla młodzieży w kształtowaniu systemu wartości. Był, jest to nadal czas szczególny, wyzwanie wychowawcze, socjalizacyjne dla rodziców, nauczycieli, wychowawców jak i samej młodzieży. Zdecydowanie uwzględnienie tych okoliczności potwierdza fakt przeprowadzenia badań od połowy lutego do końca kwietnia 2022 roku¹⁰. W tej części zaprezentuję tylko wybrane analizy, uznając, iż wszystkie są one wykonane na bardzo wysokim poziomie.

Zatem bardzo trafnie przedstawiała Autorka ujęcie społeczno-demograficzne badanej grupy. Młodzież scharakteryzowano z uwzględnieniem różnych cech np. wiek z podziałem na lata, profil kasy, wykształcenie rodziców, na sytuację materialno-bytową rodziny. Autorka założyła, że dane te charakteryzujące środowisko wychowawcze respondentów, mogą mieć znaczący wpływ na preferowane wartości i orientacje życiowe młodzieży.

Cenne jest też zastosowanie testu TST (Twenty Statements), test opisu koncepcji samego siebie, własnej osobowości, „Autoidentyfikacji”, Kwestionariusza Skali Wartości Rokeacha (RVS). Otrzymane wyniki są zróżnicowane, zróżnicowany jest też wpływ zmiennych na poszczególne kategorie. Interesujący wydaje się zaprezentowany graficznie sposób opisu tożsamości respondentów w odpowiedzi na pytanie „Kim jesteś?”. W analizie wyników Autorka poradziła sobie bardzo dobrze, odnosząc się do danych wtórnych takich uznanych badaczek i badaczy jak Alina Szczurek – Boruta, Robert James Havighurst, Janusz Maryjański, Barbara Maria Mróz i Justyna Kurzyca, Lilianna Klimek i inni czyniąc własne zdecydowane

---

¹⁰ M. Jarantowska-Daczkus, Wydruk dysertacji doktorskiej, Poznań 2023, s. 229.

konkluzje i stawiając wnioski. Autorka wykazała się bardzo dobrą znajomością prowadzonych badań i analiz w przedmiocie eksploracji.

Dopełnieniem tej części jest zakończenie, i przedstawiona bogata bibliografia.

Autorka czyniąc podsumowanie zwraca uwagę na najistotniejsze wyniki przeprowadzonych badań. Pozwalają one w mojej ocenie na bardzo trafne, zwrócenie uwagi czytelnika, bez względu jaką pełni rolę, na złożoność współczesnego, ponowoczesnego świata i na drogocenny „Skarb” jakim są nasze dzieci, wnukowie - młodzież w nim funkcjonująca, która kształtując swój system aksjologiczny poszukuje drogowskazów, światła latarni morskiej, punktów triangulacyjnych.

W konkluzji końcowej pozwolę sobie na cytaty zaczerpnięty z pracy Doktorantki „Młodzież się waha, błądzi, poszukuje, a w codziennej egzystencji, w konfrontacji z różnorodnymi nieprzewidywanymi i zaskakującymi sytuacjami, charakteryzuje się relatywizmem moralnym dostosowując swoje opinie do zastanych okoliczności. Młodzi ludzie próbują sprostać stawianym przed nimi wyzwaniom realizując jednocześnie własną wizję siebie w ponowoczesności. Aby mogli przejść przez ten proces bezpiecznie, konieczna jest współpraca w tym zakresie pomiędzy rodziną, a szkołą skoncentrowana na pełnym zrozumieniu i akceptacji wprowadzaniu młodzieży we współczesny, nieoczywisty świat”¹¹.

3. Konkluzje

Mimo wskazanych w recenzji spostrzeżeń mgr Marta Jarantowska-Daczkus przygotowała poznawczo interesującą i bardzo wartościową rozprawę doktorską.

Z lektury przedstawionej do oceny rozprawy: zarówno z treści teoretycznych, badań pierwotnych, jak przeprowadzonych analiz – wnioskuję, że Autorka jest na dobrym etapie podążania w kierunku kształtowania tożsamości badaczki. W mojej ocenie włożyła wiele starań i wysiłku w przygotowanie i przeprowadzenie badań empirycznych, opracowanie ich wyników oraz sformułowanie naukowo wartościowych konkluzji.

Ogólna ocena rozprawy doktorskiej mgr Marty Jarantowskiej-Daczkus jest bardzo dobra. Autorka wykazała się bardzo dużą wiedzą teoretyczną, z zakresu nauk społecznych, a w szczególności wiedzą pedagogiczną, socjologiczną, W mojej ocenie posiada zdolności do ujmowania interdyscyplinarnego problematyki z różnych perspektyw oraz umiejętności do zorganizowania i efektywnego przeprowadzenia badań naukowych. Problem badawczy

¹¹ M. Jarantowska-Daczkus, Wydruk dysertacji doktorskiej, Poznań 2023, s. 298.

postawiony przez doktorantkę jest wyjątkowo wartościowym problemem naukowym. Autorka recenzowanego doktoratu rozwiązała go samodzielnie i zgodnie z obowiązującymi we współczesnej nauce regułami.

Zatem stawiam wniosek o dopuszczenie mgr Marty Jarantowskiej-Daczkus do dalszych etapów przewodu doktorskiego i do publicznej obrony. Mając na uwadze wysoki poziom pracy, stawiam również wniosek o jej opublikowanie w formie książkowej.

Recenzowana rozprawa doktorska odpowiada wymogom określonym w art. 13 pkt. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku (ze zmianami z 22 września 2011 roku) o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki. Wnioskuje zatem do

Rady Naukowej Dyscypliny Pedagogika Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu o dopuszczenie mgr Marty Jarantowskiej-Daczkus do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

dr hab. Marek Walancik, prof. AWSB